

VLIV POHLAVÍ NA ANHEDONII, SEPARAČNÍ ÚZKOST A NARCISMUS¹

Teoretické ukotvení

Rozdíly mezi muži a ženami jsou tématem zájmu již dlouhou dobu, psychologická problematika rozdílů a vztahů mezi muži a ženami se vyskytuje ve filozofii a příbuzných vědách již od starověku. Byla provedena řada studií, která se zabývala mapováním rozdílů mezi osobnostními rysy u mužů a žen, zpravidla však v rámci modelu Big Five, kde muži skórují výše v rámci extroverze (konkrétněji subškál asertivity a dominance), a naproti tomu ženy zase v rámci neuroticismu a přívětivosti (Lippa, 2010). Důležité je však zmínit vliv kultury, jelikož některá zjištění poukazují na to, že rozdíly v rámci pohlaví u osobnostních rysů jsou markantnější u prosperujících a hospodářsky stabilnějších zemí, celkově v kulturách, kde mají ženy více „rovných“ příležitostí stejně s muži (Costa et al, 2001; McCrae, 2002). Kultury asijské a africké vykazují zpravidla mnohem menší rozdíly v osobnostních rysech, naproti tomu evropské a americké kultury, v nichž je životní úroveň vyšší, vykazují mnohem větší rozdílnosti (McCrae et al, 2005). Vzhledem k tomu, že využitý dataset pro účely této práce je multikulturní, zpravidla jsou však respondenti z USA nebo Evropy, můžeme předpokládat, že se ve výsledcích projeví signifikantní, větší rozdíly.

Rozhodli jsme se prozkoumat vliv pohlaví v rámci *patologických* osobnostních dimenzí, vycházíme z hrubých skóreů získaných z *The Short Form of the Personality Inventory DSM-5 for Adults* (zkráceně PID-5-SF), a zkoumáme vliv pohlaví konkrétně na osobnostní rys *anhedonie, separační úzkosti a narcismu*.

Data

Pro účely práce byla využita data ze studie Brennera a kolektivu (2021), která jsou volně přístupná na stránkách zenodo.org². Výzkumníci analyzovali 539 respondentů, kteří splnili kritéria potřebné pro danou studii (konkrétně plnili kritéria výskytu pravděpodobnostního maladaptivního denního snění, a navíc spadali do jedné z následujících osobnostních facet: *narcismus, anhedonie a separační úzkost*). Pro tuto práci pro nás byly důležité data týkající se patologických osobnostních rysů, získané za pomoci takzvané *The Short Form of the Personality Inventory DSM-5 for Adults* (zkráceně PID-5-SF). Míra patologických rysů je

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=361>

² Brenner, R., Somer, E., & Abu-Rayya, H. M. (2021). Personality Traits and Maladaptive Daydreaming: Fantasy Functions and Themes in a Multi-Country Sample [Data set]. Zenodo. <https://doi.org/10.5218/zenodo.4682667>

hodnocena na škále od 0 do 3, kdy 0 chápeme jako absenci daného rysu, a 3 jako vysoce intenzivní projev tohoto rysu. V dané studii se autoři zaměřují právě na 3 osobnostní rysy, tedy *narcismus, separační úzkost a anhedonii*. Soubor, se kterým se pro naše účely pracovalo, činil po vyčištění dat 628 respondentů. S ohledem na pohlaví byl soubor nevyrovnaný, testování se zúčastnilo 140 mužů (22,3 %) a 488 žen (77,7 %). Věkové rozpětí respondentů bylo od 18 do 74, přičemž průměrný věk respondenta činil 25 let.

Proměnné

Cílem dané práce je zjistit, zda se budou objevovat rozdíly v rámci pohlaví u anhedonie, narcismu a separační úzkosti. V předložené práci byly jako závislé proměnné identifikovány hrubé skóry jednotlivých osobnostních facet (tedy hrubý skór narcismu, hrubý skór anhedonie a hrubý skór separační úzkosti). Pohlaví bylo zvoleno jako kategoriální nezávislá proměnná (tedy regresor), a bylo kódováno jako 0 pro muže, a 1 pro ženy. Jako kovariát, sloužící ke zpřesnění výsledků, byl zvolen věk.

Výsledky

Výpočty byly provedeny v programu *Statistica*. Abychom ověřili, zda existuje statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami v oblastech patologických osobnostních rysů, použili jsme *multivariační analýzu rozptylu (MANOVA)*. Této metody lze využít z toho důvodu, jelikož pracujeme s jedním regresorem (který navíc nabývá pouze dvou úrovní), a více závisle proměnnými. Po provedení výpočtu byl prokázán signifikantní vliv regresoru pohlaví, jelikož jeho p-hodnota klesla pod stanovenou hladinu významnosti ($p < 0,001$). Můžeme tedy usuzovat, že pohlaví může mít vliv na patologické osobnostní rysy.

K ověření statistické významnosti nám posloužil Wilksův test, jehož ukazatelem je Wilksova λ (lambda). Její hodnota vypovídá o statistické významnosti. Na základě zjištěné p hodnoty ($p < 0,001$) lze usoudit, že proměnná pohlaví je schopna predikovat statisticky významné množství rozptylu, který sdílí všechny tři závislé proměnné.

Tabulka 1 *Wilksův test*

Regresor	Wilksova λ	Testová statistika F	p hodnota
Pohlaví	0,976	5,18	< 0,001
Věk	0,958	9,11	< 0,001

Vzhledem k tomu, že regresor pohlaví nabývá pouze dvou hodnot, lze v rámci výpočtu volit **Hotellingův test**. Výsledek Hotellingova T^2 je roven 15,607. Tento test byl využit za účelem zjištění, zda se patologické osobnostní rysy liší v závislosti na pohlaví. Výsledky jsou znázorněny v tabulce 2, přičemž poukazují na statisticky významný rozdíl.

Tabulka 2 Hotellingův test

Hotellingovo T^2	F statistika	p hodnota
15,607	5,18	< 0,001

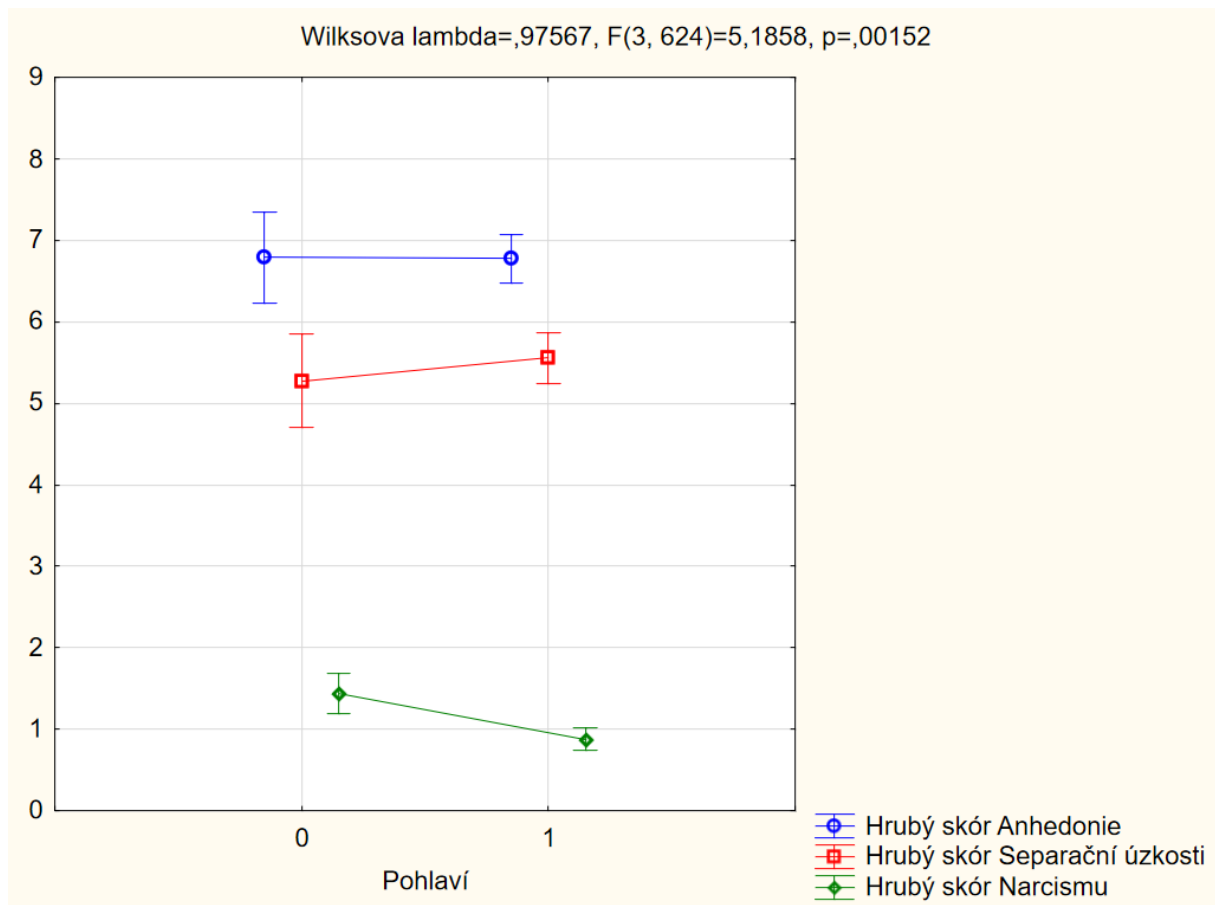
Z tabulky 3 je zřejmé, že statisticky významné rozdíly mezi muži a ženami lze pozorovat v rámci patologického osobnostního rysu narcismu. Vidíme, že průměrné skóre mužů je vyšší (1,436), než průměrné skóre žen (0,877). U ostatních rysů nebyly prokázány statisticky významné rozdíly.

Tabulka 3 Výsledky vícerozměrného t-testu

	Průměr muži	Průměr ženy	SD muži	SD ženy	t-hodnota	p-hodnota
Hrubý skór anhedonie	6,793	6,775	3,306	3,379	0,0566	0,955
Hrubý skór separační úzkosti	5,279	5,555	3,617	3,395	-0,838	0,402
Hrubý skór narcismu	1,436	0,877	1,792	1,410	3,876	< 0,001

Níže vyobrazený Graf 1 zobrazuje rozdíly v oblasti patologického osobnostního rysu v rámci pohlaví.

Graf 1 Rozdíly v patologických osobnostních rysech v rámci pohlaví

Závěr

Cílem předložené práce bylo zkoumání vlivu pohlaví na jednotlivé patologické osobnostní rysy, konkrétně na rysy *anhedonie*, *separační úzkosti* a *narcismu*. Pro zjištění daného výzkumného cíle bylo využito MANOVY. Na základě výsledků bylo zjištěno, že lze zaznamenat rozdíly v pohlaví u patologického osobnostního rysu *narcismu*, konkrétněji muži v daném výzkumném souboru dosahovali vyššího hrubého skóru onoho osobnostního rysu. U ostatních dvou rysů (*anhedonie* a *separační úzkosti*) nebyly žádné statisticky významné rozdíly prokázány. Je však třeba zmínit, že je náš výběrový soubor nevyvážený z hlediska pohlaví, proto je třeba zdůraznit, že mohou být naše výsledky zkreslené.

Seznam literatury

- Brenner, R., Somer, E., & Abu-Rayya, H. M. (2021). Personality Traits and Maladaptive Daydreaming: Fantasy Functions and Themes in a Multi-Country Sample [Data set]. Zenodo. <https://doi.org/10.5218/zenodo.4682667>
- Costa, P. T., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender Differences in Personality Traits Across Cultures: Robust and Surprising Findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322-331. doi:10.1037/0022-3514.81.2.322
- Lippa, R. A. (2010). Sex Differences in Personality Traits and Gender-Related Occupational Preferences across 53 Nations: Testing Evolutionary and Social-Environmental Theories. *Archives of Sexual Behavior*, 39(3), 619-636. doi:10.1007/s10508-008-9380-7
- McCrae, R. R. (2002). NEO-PI-R Data from 36 Cultures: Further Intercultural Comparisons. In McCrae, R. R. & Allik, J. (Eds.), *The Five-Factor Model of Personality Across Cultures* (pp.105-125). Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- McCrae, R. R., Terracciano, A., & 78 Members of the Personality Profiles of Culture Project (2005). Universal Features of Personality Traits from the Observer's Perspective: Data from 50 Cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(3), 547-561. doi:10.1037/0022-3514.88.3.547
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why Can't a Man Be More Like a Woman? Sex Differences in Big Five Personality Traits Across 55 Cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(1), 168-182. doi:10.1037/0022-3514.94.1.168